

Oppvekstsektoren i Hallingdal

RUTINE VED VALD OG SEKSUELLE OVERGREP MOT BARN

Hensikt: Førebyggje, avdekke og følgje opp vald og seksuelle overgrep i barnehage

Godkjent: Barnehagefaglege ansvarleg 09.06.17

Dato: 01.08.17, revidert 13.12.19

Rutinen er 3-delt: del A - Generell del, del B - i nære relasjonar, del C – gjort av tilsett.

A. Generell del

	KVA SKJER	ANSVARLEG	STØTTE	HENVISING/RESSURSAR
FØREBYGGING	<p>Sørg for at personalet får opplæring/informasjon om vald og seksuelle overgrep.</p> <p>Sørg for at personalet får kjennskap til «Rutine for håndtering av trusler og vold» som blir gjort mot bhg./tilsett (HMS-rutine)</p> <p>Sørg for at personalet får opplæring i korleis prate med barn</p> <ul style="list-style-type: none"> Gjennomgå case/øvingar t.d. ved hjelp av undervisningsopplegg. 	Styrrar	Barnehage-eigar	<p>E-læringskurs: «Vold og seksuelle overgrep mot barn»</p> <p>http://helsekompetanse.no/kurs/vold-og-seksuelle-overgrep-mot-barn</p> <p>Opplæring for personalet i å prate med barn:</p> <ul style="list-style-type: none"> «SNAKKE» www.snakkemedbarn.no www.rvtsvest.no/filmar-om-avdekkande-samtalar-med-barn
	<p>Lær barn om normal seksualitet, tilpassa alder og utvikling.</p> <p>Lær barn om kroppen generelt og spesielt om kjønnsorgan og underliv.</p> <p>Lær barn om gode og vonde kjensler, vonde hemmelegheiter og berøringar.</p>	Ped.leiar	Helsesjulepleiar	<ul style="list-style-type: none"> Bok: «Barna og seksualiteten». Samtaleverktøy: «Musa Marius» Opplæring for barn: «Jeg vet» www.jegvet.no
	<p>Personalet kjenner til «Rutine ved vold og seksuelle overgrep mot barn», samt «Rutine for å gi opplysningar – melde til barnevernet».</p>	Styrrar		Denne rutinen + «Rutine for å gi opplysningar – melde til barnevernet».
BEKYMNING	<p>Informer/meld til styrrar (ikkje involver andre tilsette før etter avtale)</p> <ul style="list-style-type: none"> Om styrrar ikkje tek saka vidare, har tilsett sjølvstendig meldeplikt til barnevernet. 	Personal som får mistanke/får ei bekymring	Barnevern	

RUTINE VED VALD OG SEKSUELLE OVERGREP MOT BARN

KVA SKJER	ANSVARLEG	STØTTE	HENVISING
Ved usikkerheit – konsulter andre instansar (saken kan gjerast anonym).	Styrrar	Barnevern, helsestasjon, tverrfaglig team, politi, barnehus	www.statensbarnehus.no
Noter i undringsskjema (loggbok) – noter observasjonar	Personal som har meldt bekymring, ev. styrrar m.fl.		
<p>Moglege teikn på vald og seksuelle overgrep:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ikkje regelmessig frammøte • Trøtt (t.d. forstyrre søvnmønster), uopplagt, angst, depresjon (t.d. angst under stell og bleieskift) • Fysiske teikn på mishandling/ blåmerke • Åtferd der barnet skadar seg sjølv, forandring av åtferd • Stadig uforklarlege plager, t.d. vondt i magen, og/eller hovud, problem med å ete • Ymt frå barnet om tilhøve heime og om at det er noko hemmeleg som han/ho ikkje kan prate om • Direkte seksualisert åtferd og språkbruk • Redsel for å gå heim • Redsel for å bli teke på. Sårheit og smerter i underlivet 	Styrrar/ personal	Personal som har med barnet å gjere. Fagfolk på overgrep.	

Kontaktinformasjon:

Instans	Telefon/e-post
Helsestasjon	Tlf. 320 85 290
Hallingdal barnevernteneste	Tlf.: 320 85 310 E-post: barnevern@aal.kommune.no
Politi	Sentralbord: 02800/33344400 – 112 nødnummer
PPT	PPT for Ål og Hol: 320 85 280 PPT og OT nedre Hallingdal: 320 29 520
Psykisk helse	916 66 850
Familievernkantoret Hallingdal	Tlf.: 32 12 33 44 E-post: familievernkantoret.ringerike.hallingdal@bufetat.no
Alarmtelefon for barn og unge	Tlf.: 116 111

RUTINE VED VALD OG SEKSUELLE OVERGREP MOT BARN

B. Mistanke ved vald og seksuelle overgrep i barns nære relasjonar

	KVA SKJER	ANSVARLEG	STØTTE	HENVISING
BEKYMRING	<p>Samtal med barnet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forbered deg mentalt og kjennsleg på at barnet kan betru seg til deg • Hugs at barnehagepersonell ikkje er etterforskarar – ikkje stille leiande spørsmål (styre samtala), då dette kan nyttast imot barnet ved seinare dommaravhøyr. Nytt opne spørsmål <p>Forslag til opne spørsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • «Eg høyrer du seier...» (gjenta det barnet har sagt). «Fortel litt meir om det.» • «Du sa noko til meg i stad/i går som eg har tenkt litt meir på, kan du seie noko meir om det?» • «Korleis var det å vere deg då?» • «Eg er her for deg og vil gjerne høyre på om du vil prate med meg.» <p>Samtal med barnet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lov aldri hemmelegald. Forklar at opplysningane kan vere så alvorlege at andre vaksne må få vite om det • Lytte til barnet og vis at du tek det på alvor • Gjenta utsegn som barnet kjem med slik at barnet ev. kan korrigere om du har forstått feil • Ver ærleg i høve til kva du må gå vidare med <p><i>Dokumenter og skriv ordrett det barnet seier (ikkje di eiga tolking)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dato, tidspunkt, i kva for samanheng prata barnet t.d. i lek/stell, kven var til stade når barnet prata • Noter ned det barnet har sagt og kroppsspråk etter samtala <p>Når ein har <i>grunn til å tru</i> at det er noko, melder styrar til barnevern/politi og dei tek over.</p>	Den som barnet har tillit til	Styrar, bhg.-eigar, helse-sjukepleiar	<p>Barnesamtaler, ev. samtaleverktøyet: «Musa Marius»</p> <p>Opplæring for tilsette: «SNAKKE» www.snakkemedbarn.no</p> <p>Materiell frå helsesjukepleiar</p>

RUTINE VED VALD OG SEKSUELLE OVERGREP MOT BARN

	KVA SKJER	ANSVARLEG	STØTTE	RESSURSAR
	<p>Send bekymringsmelding til barnevernet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ta gjerne kontakt med barnevernet i forkant for støtte/råd om korleis det skal gjerast. Kva kjem til å skje vidare, kva er rolla til barnevernet, kva er rolla til barnehagen vidare • Send bekymringsmelding til barnevernet. <i>Føresette skal ikkje informerast</i> • Barnevernet sett i gang undersøking og tiltak. 	Styrrar, dersom styrrar, ikkje melder har tilsett sjølvstendig meldeplikt	Ped. leiar, bhg.-eigar, barnevern	Tlf. til Hallingdal barnevern: 320 85 310
AKUTT SITUASJON	Ta kontakt med dagleg leiar/styrrar.	Personal som oppdagar overgrepet	Styrrar, bhg.-eigar	
	Kontakt politi og barnevern.	Styrrar	Bhg.-eigar	
	Barnevernet underretter politiet om mistanke om straffbare tilhøve.	Barnevern		
	<p>Gjeld seksuelle overgrep:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ikkje skift klede på barnet • Ev. brukt tøy pakkast inn i papir (ikkje plast) • Ikkje bad eller vask barnet 	Personal	Bhg.-eigar	
OPPFØLGING	Informert om bekymringa og støtt familien.	Barnevern	Politi, styrrar	
	Gje informasjon til styrrar om korleis familien har reagert på informasjonen.	Barnevern/politi		
	Følg opp personalet med kollegastøtte og kompetanseheving.	Styrrar	Bhg.-eigar, barnevern, andre fagfolk	Litteraturliste, filmar og materiell.
	<p>Følg opp barnet (gje omsorg, ev. etabler ansvarsgruppe, planlegg tiltak):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gje profesjonell hjelp • Ver merksam på veremåten til barnet (tilbaketrekking, regresjon, tristheit, konsentrasjon) 	Styrrar, personal	Barnevern, helsestasjon, psykisk helse.	<p>Støttesenter mot incest:</p> <p>www.bris.no</p> <p>Oslo - 23314650</p> <p>Tromsø – 77652044</p>

RUTINE VED VALD OG SEKSUELLE OVERGREP MOT BARN

C. Mistanke om vald og seksuelle overgrep begått av tilsett

Er mistanken retta mot styrar, er det næraste overordna til styrar som følgjer oppgåvene til styrar i denne rutinen.

	KVA SKJER	ANSVARLEG	STØTTE	HENVISING
FOREBYGGING	Sørg for at tilsette er minst mogleg aleine med barn i barnehagen.	Styrar		
	Sørg for (ved ny barnehage) at alle stellerom og lekerom har innsyn.	Styrar		
	Styrar og barnehageeigar har kjennskap til: <ul style="list-style-type: none"> «Rutine for oppfølging av personalet etter alvorlege uønska hendingar (bhg.)» 	Styrar, bhg.-eigar		
AKUTT SITUASJON	Tek kontakt med dagleg leiar/styrar.	Personal som oppdagar overgrepet	Styrar, bhg.-eigar	
	Kontakt politiet (som arbeidsgjevar). Kontakt barnevernet (følgjer opp barnet og familien for å sikre at alle blir teke vare på).	Styrar	Kriseteam/ psykososialt kriseteam/ sorg og kriseteam	
	Gjeld seksuelle overgrep: <ul style="list-style-type: none"> Ikkje skifte klede på barnet Ev. brukt tøy pakkast inn i papir (ikkje plast) Ikkje bad eller vask barnet 	Personal		
AVDEKING	Meld til styrar ved mistanke om vald eller seksuelle overgrep frå personal.	Personal som får mistanke/ mottek anklage	Styrar, bhg.-eigar	
	Om tilsett innrømmer vald el. seksuelle overgrep, ta kontakt med politiet.	Styrar	Styrer, bhg.eier, bhg.-myndigheit,	
	Ta imot forklaring, klargjer saksgang og avklar arbeidsrettslege tilhøve. Støtt den tilsette.	Politiet Styrar	myndigheit, tillitsvalgt, Bedrifts- helse- tjenesten Kriseteam/ psykososialt kriseteam/ sorg og kriseteam	

RUTINE VED VALD OG SEKSUELLE OVERGREP MOT BARN

	KVA SKJER	ANSVARLEG	STØTTE	HENVISING
	Følg saksgang ved mistanke og følge arbeidsrettslige tilhøve, samt ta menneskelege omsyn (Arbeidsmiljøloven). Den mistenkte blir teke ut i permisjon under etterforsking.	Styrrar	Bhg.-eigar	Rettleiar: «Mistanke om ansattes seksuelle overgrep mot barn.» (sjå ressursliste)
	Informere om hjelp til føresette med barn som er blitt utsett.	Styrrar	Kriseteam/ psykososialt kriseteam/ sorg og kriseteam Bhg.-eigar, fagfolk på overgrep, Politi, barnevern	
	Informere og involvere personalet <ul style="list-style-type: none"> • Gje rett informasjon • Støtt tilsette • Planlegg tiltak 	Styrrar	Bhg.-eigar, fagfolk på overgrep, politi	Litteraturliste, filmar og materiell
OPPFØLGING	Følg opp barnet og gje omsorg.	Ped.leiar	Styrer, barnevern, psykisk helse	
	Etabler samarbeidsgruppe rundt barnet. Planlegg tiltak i barnehagen.	Styrrar	Helsestasjon andre fagfolk, bhg.eigar	
	Informere dei andre barna, tilpassa alder: <ul style="list-style-type: none"> • Gi rett informasjon • Hindre rykte og førehandsdømming • Arbeid med kjenslene • Hindre at barn blir engsteleg 	Styrrar	barnevern, helsestasjon og andre fagfolk	Samtale- verktøy: «Musa Marius» for dei yngste
	Handtere media.	Bhg.-eigar	Styrrar, politi Kriseteam/ psykososialt kriseteam/ sorg og kriseteam	

Oppvekstsektoren i Hallingdal

RUTINE VED VALD OG SEKSUELLE OVERGREP MOT BARN

Litteratur/ressurser:

Alternativ til vold stiftelsen m.fl., (2011). *Veileder ved arbeid mot vold i nære relasjoner*. Drammen kommune. Henta 22.nov 2019 frå <http://atv-stiftelsen.no/upload/2011/04/08/veileder-ved-arbeid-mot-vold-i-nare-relasjoner.pdf>

Buskerudregionens kompetanse- og støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (BRIS). (u.å.). Henta 22.nov. 2019 frå <http://www.brisenter.org> (tlf. 32045800)

Helsedirektoratet. (2003). *Seksuelle overgrep mot barn – Veileder for hjelpeapparatet*. Oslo: Departementet

ICDP Norge. (u.å.) International Child Development Program (ICDP) - foreldreveiledningsprogram. Henta 22.nov. 2019 frå <http://www.icdp.no/om-icdp>

«Musa Marius», samtaleverktøy :

Holmsen, Merete. (2011). *Samtalebilder og tegninger. En vei til kommunikasjon med barn i vanskelige livssituasjoner*. Oslo: Cappelen Damm

Holmsen, Merete. (2007). *Samtalebilder. En vei til kommunikasjon med barn*. Oslo: Cappelen Damm

Holmsen, Merete. (2010). *Samtalebilder. Et kommunikasjonsverktøy*. Oslo: Cappelen Damm

Nasjonal digital læringsarena (NDLA). (u.å.). Film og oppgaver om Seksualitet hos barn og unge (søk i Temafeltet *Seksualitet hos barn og unge*). Henta 22.nov. 2019 frå <https://ndla.no/> og <https://ndla.no/subjects/subject:40/topic:1:195926/topic:1:47585>

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS). (u.å.). Henta 22.nov. 2019 frå <http://www.nkvts.no>

Nasjonalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS). (u.å.). Henta 22.nov. 2019 frå <http://www.rvts.no>

Redd Barna. (u.å.). *Jeg er her – Redd Barnas arbeid mot seksuelle overgrep mot barn*. Henta 22.nov. 2019 frå <https://www.reddbarna.no/jegerher>

Redd Barna. (u.å.). Henta 22.nov. 2019 frå <http://reddbarna.no>

Regionale ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS). *SNAKKE*. En samtalehjelp og en opplæringsplattform til deg som er bekymret for et barn. Henta 22.nov. 2019 frå www.snakkemedbarn.no

Regionale ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS). (u.å.). «Jeg vet». Digital ressurs som skal bidra til at barnehager legger til rette for og gjennomfører voldsforebyggende og livsestringsfremmende opplæringsprogram. RVTS i samarbeid med Salaby. Henta 22.nov. 2019 frå www.jegvet.no

Oppvekstsektoren i Hallingdal

RUTINE VED VALD OG SEKSUELLE OVERGREP MOT BARN

Regionale ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS). (u.å). Avvergingsplikta er eit lovpålagd og individuelt ansvar for å hindre alvorlege vald- og seksuallovbrot. På plikt.no får du hjelp til korleis du skal handle. Henta 22.nov. 2019 frå www.plikt.no

Stine Sofie stiftelsen. (2011). *Jeg vil vite* (Nettside om vold og seksuelle overgrep laget for barn og voksne). Henta 22.nov. 2019 frå <http://www.jegvilvite.no>

Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO). Tromsø – tlf. 77 65 20 44, Oslo – tlf. 23 31 46 50. Henta 22.nov. 2019 frå www.smiso.no. SMISO kan tilby eit opplegg for barn som heiter «hjertesamling».

Utdannings- og forskningsdepartementet, Barne- og familiedepartementet. (2002). *Mistanke om ansattes seksuelle overgrep mot barn – Veileder for utarbeidelse av plan for krisehåndtering*. Oslo: Departementet

Aasland, Margrethe Wiede. (2015). *Barna og seksualiteten*. Oslo: Cappelen Damm

Aasland, Margrethe Wiede. (2018). «...Si det til noen...» *En bok om seksuelle overgrep mot barn og unge*. Oslo: Cappelen Damm

Barnebøker:

Dahle, G. Nyhus, S. (2000). *Bak Mumme bor Moni*. Oslo: Cappelen Damm

Dahle, G. & Nyhus, S. (2003). *Sinna Mann*. Oslo: Cappelen Damm

Dahle, G. & Nyhus, S. (2016). *Blekkspruten*. Oslo: Cappelen Damm

Rygg, E. (2004). *Jeg sa ikke kom inn*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Aasland, M.W. & Rygg, E. (2009). *Jeg er meg! Min meg*. Oslo: Høyskoleforlaget

Filmar:

Borgen, G. & Eskedal, J. (2009). *Hjemme verst* (om overgrep og det å overleve). [DVD] Norge: Cynergi DA. Filmen kan sjåast her: <https://vimeo.com/24814828>. Filmen kan ein bestille gratis frå www.nkvts.no

Dahle, G. & Nyhus, S. (2009). *Sinna mann* (om familievald).[Kortfilm]. Henta 22.nov. frå <http://nrksuper.no/super/megafon/sinna-mann/> eller <http://www.filmarkivet.no/film/details.aspx?filmid=400198>. Kan bli kjøpt på: <http://filmarkivet.no>. eller www.nfi.no

Regel for barn:

Gode hemmelegheiter kan de dele med kvarandre.

Vonde hemmelegheiter **må** de prate med vaksne om.